

محمد صالح صدقیان تحلیل گر مسائل عراق:

سودانی محبوبیت زیادی در افکار عمومی به دست آورده است

نزدیک به دو سال از آغاز به کار محمد شیاع سودانی، نخست وزیر عراق می‌گذرد. در این مدت سودانی توانسته است ثبات و آرامش نسبی در عراق برقرار کند و تنش‌های داخلی و خارجی این کشور را نسبت به گذشته کاهش دهد. با محمد صالح صدقیان، تحلیل گر مسائل عراق در خصوص عوامل توفیق سودانی در مدیریت بحران‌ها در عراق گفت‌وگو کردیم. صدقیان معتقد است که سودانی توانسته است محبوبیت خود را در افکار عمومی به شدت افزایش دهد و اگر از برخی جنجال‌های سیاسی جاری در عراق، از جمله پرونده شنون از سیاستمداران برجسته سالم بیرون بیاید، ممکن است که بعد از برگزاری انتخابات پارلمانی پاییز آینده بتواند بار دیگر به عنوان نخست وزیر عراق برگزیده شود. در ادامه متن کامل گفت‌وگوی «هم میهن» را با محمد صالح صدقیان، تحلیل گر مسائل عراق مطالعه می‌کنید.

با توجه به اینکه دو سال پیش در زمان انتخاب محمد شیاع سودانی به نخست‌وزیری، اجماع کاملی میان جناح‌های سیاسی عراق وجود نداشت و صادرات او محصول دوره‌ای طولانی از تنش و دعوا بین گروه‌های سیاسی عراقی بود، فکر می‌کنید چرا در طول دو سال گذشته سودانی توانسته است کارنامه‌ای موفق‌تر از اسلاف خود در مقام نخست‌وزیری عراق پس از فروپاشی حکومت صدام حسین داشته باشد؟

نخستین عامل توفیق محمد شیاع سودانی این بود که او نامزد اختصاصی اطار تنسیقی [چار چوب هماهنگی احزاب شیعه عراق] بود. تمامی گروه‌های سیاسی شیعی منهای جریان صدر، در این چار چوب قرار دارند. از نوری مالکی، عمار حکیم، حیدر عبادی و هادی عامری گرفته تا دیگر گروه‌های کوچک‌تر شیعه در این اطار تنسیقی عضو هستند. در نتیجه می‌توان گفت که به لحاظ جریان شناسی سیاسی، سودانی از یک پشتوانه قوی سیاسی و امنیتی برخوردار بود. عامل دوم به موضع مقتدی صدر به عنوان یک سیاستمدار با نفوذ و اثرگذار در سیاست داخلی عراق باز می‌گردد. مقتدی صدر از سال ۱۴۰۱ تصمیم گرفت که کاملاً از سیاست کناره‌گیری کند و تاکنون بر این وعده خود پایدار مانده است. اما کناره‌گیری مقتدی صدر باعث نشده است که نظر او در وضعیت جاری عراق بی‌تأثیر باشد، به هر تقدیر او جمع کنسیری از هواداران وفادار به خود دارد و در انتخابات پارلمانی پیشین هم تا پیش از استعفای نمایندگان وابسته به او، بزرگ‌ترین فراکسیون پارلمان را در اختیار خود داشت. مقتدی صدر تا حدی نظر مثبتی به محمد شیاع سودانی دارد. سودانی یک ویژگی منحصر به فرد در میان سیاستمداران بلندپایه عراقی دارد که باعث می‌شود مقتدی صدر نسبت به نخست‌وزیران پیشین، علاقه بیشتری نسبت به او داشته باشد. صدر احساس می‌کند که سودانی از درون عراق آمده است، در حالی که نخست‌وزیران پیشین، چه نوری مالکی، چه حیدر عبادی، چه عادل عبدالمهدی و حتی مصطفی کاظمی، در دوران حاکمیت صدام خارج از عراق زندگی می‌کردند. مقتدی صدر نسبت به افرادی که در دوران صدام حسین در خارج از خاک عراق فعالیت سیاسی انجام می‌دادند، حساس است. محمد شیاع سودانی در تمام دوران زندگی سیاسی‌اش در خاک عراق زندگی کرده است و پیش از فروپاشی حکومت صدام حسین هم کارمند وزارت کشاورزی عراق بود. به همین دلیل مقتدی صدر به عنوان یک سیاستمدار اثرگذار و دارای نفوذ، چندان معارض صدارت سودانی نیست.

ویژگی دیگر سودانی این است که چندین دهه سابقه کار در دولت عراق دارد و در چندین کابینه از زمان نخست‌وزیری نوری مالکی، در مقام وزیر خدمت کرده بود. سودانی به خوبی با زیر و بم دیوان سالاری عراق آشنایی دارد، با گروه‌های مختلف سیاسی همکاری کرده است و زبان گفت‌وگو و مذاکره با جناح‌های مختلف را بلد است و سابقه درازمدت اجرایی دارد. این سه عامل یعنی حمایت سیاسی و امنیتی گروه‌های شیعی، عدم تعارض مقتدی صدر و سابقه اجرایی قوی باعث شده است که سودانی بتواند در دو سال گذشته کارنامه نسبتاً موفقی از خود به جا بگذارد.

یکی از ویژگی‌های دوران نخست‌وزیری سودانی، بهبود روابط بغداد با کشورهای عربی منطقه بود. برای مثال هر چند همکاری‌های سه‌جانبه عراق، اردن و مصر در دوران مصطفی کاظمی بنا نهاده شد، اما در دوران سودانی شاهد رشد و توسعه روابط تجاری عراق با کشورهایمانند اردن و مصر و بهبود روابط عراق با کشورهای خلیج فارس هستیم. محمد شیاع سودانی چگونه توانست روابط عراق را با کشورهای عربی منطقه بهبود و توسعه دهد؟

تصور من این است که این کشورهای عربی منطقه هستند که الان نیازمند عراق شده‌اند. زمانی که مصطفی کاظمی نشست‌های سه‌جانبه با اردن و مصر برگزار می‌کرد، اهداف متفاوتی را دنبال می‌کرد و برنامه دیگری در ذهن داشت. سودانی اما مسیر متفاوتی را در پیش گرفته است. همین ماه گذشته بود که سودانی به مصر و تونس سفر کرد. مصر، اردن و تونس و دیگر کشورهای عربی هر یک به دلیلی به عراق نیاز دارند. زمان صدام حسین در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ نزدیک به دو میلیون مصری در خاک عراق کار می‌کردند و درآمدشان را به کشورشان ارسال می‌کردند. الان هم بازار عراق برای مصر اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. عراق در دوره بازسازی قرار دارد و تقریباً واردکننده همه محصولات مورد نیاز از خارج است. تونس و مصر می‌توانند از صادرات به بازار عراق بهره‌مند شوند و در عین حال اردن به شدت نیازمند واردات انرژی است و عراق با تخفیف‌های ویژه نفت ارزان قیمت به اردن صادر می‌کند. در عین حال بخش‌هایی از غرب عراق با اتصال شبکه برق عراق و اردن از برق وارداتی از اردن استفاده می‌کنند. به نظر من کشورهای دیگر عربی در حال حاضر منفعت بیشتری از رابطه با عراق می‌برند تا عراق از رابطه با این کشورها؛ اردن انرژی ارزان قیمت دریافت می‌کند و مصر و تونس هم بازار خوبی برای

صادرات کالاها خود پیدا کرده‌اند. از زمان دولت مصطفی کاظمی، ایالات متحده آمریکا فشار وارد می‌کرد تا کشورهای حاشیه خلیج فارس وارد فرآیند بازسازی عراق شوند و به‌عنوان جایگزینی برای نفوذ ایران در عراق جایگاه تهران را پر کنند. عراق در حال حاضر روزانه نزدیک به ۴ میلیون بشکه نفت خام صادر می‌کند و بار درآمد حاصل از آن نیازهای متعددی را از خارج از کشور تأمین می‌کند. عراق تقریباً واردکننده همه محصولات خوراکی، کشاورزی و صنعتی است. آمریکا فشار زیادی روی کشورهای خلیج فارس آورد که جای ایران را در عراق بگیرند تا عراق به کشورهای عربی وابسته‌تر شود و در جبهه مقابل ایران قرار بگیرد. به‌رغم این فشارها، به اعتقاد من به دلایل مذهبی و دینی، کشورهای جنوب خلیج فارس چندان تمایل ندارند که روابط خود را با عراق توسعه دهند. با این حال در سال‌های اخیر روابط عراق و کشورهای عربی به تدریج بسیار بهتر شده است. در داخل عراق هم می‌توان نتایج این تحول را مشاهده کرد و چه از لحاظ سیاسی و چه از لحاظ امنیتی می‌توان نتیجه بهبود روابط بغداد را با کشورهای عربی مشاهده کرد.

به نظر می‌رسد که تهران هم چندان از تحول در روابط خارجی عراق ناراضی نیست. در گذشته گاهی شاهد بودیم که وقتی عراق بیشتر به سمت کشورهای عربی یا آمریکا تمایل پیدا می‌کرد، تهران تأخوردی نگران می‌شد. اما به نظر می‌رسد در دوره اخیر ایران از توازن ایجاد شده در سیاست خارجی عراق ناخرسند نیست. به نظر شما چرا ایرانی‌ها از این وضعیت استقبال می‌کنند؟

من معتقدم که ایران هیچ‌وقت از احیای روابط بغداد با کشورهای عربی ناراضی نبود. من به یاد دارم که در دوران نخست‌وزیری نوری مالکی و حیدر عبادی، زمانی که این رهبران عراق به تهران سفر کردند و با رهبر ایران دیدار کردند، رهبری اصرار داشتند که عراق باید روابط خود را با جهان عرب بهبود دهد تا جایگاه عراق در جهان عرب احیا شود. ایران یاقشاری می‌کرد که عراق روابطش را با کشورهای عربی بهبود دهد. الان هم وضعیت فرق نکرده است. با بهبود روابط عراق با کشورهای عربی وضعیت امنیتی عراق خیلی بهتر شد و مشخص شد که کشورهای عربی هم در بحران‌های امنیتی عراق بی‌تأثیر نبودند. این بهبود روابط هم به وضع سیاسی و هم به وضع امنیتی عراق کمک کرده است.

یکی سال به مشاکل پارلمانی عراق باقی مانده است. اگر جناح‌های سیاسی عراق به مشکلات برخورد نکنند، پارلمان کنونی منحل نشود. قاعدتاً باید پاییز ۱۴۰۴ انتخابات بعدی عراق برگزار شود. فکر می‌کنید آیا سودانی می‌تواند دوره خود را کامل کند یا مانند دو نخست‌وزیر پیشین زودتر از موعد مجبور به کناره‌گیری می‌شود؟ آیا بختی برای تکرار نخست‌وزیری سودانی در دوره بعدی پارلمان عراق تصور می‌کنید؟

الان پایگاه اجتماعی و جایگاه سودانی در افکار عمومی، به‌ویژه در بغداد، بسیار مناسب است. کارهای زیادی در دوره سودانی انجام شده است و کارهای عمرانی، راه و ابنیه، حمل و نقل و مسائل انضباط مالی و بانکی با استقبال عمومی مواجه شده است. پایگاه سودانی نسبت به دو سال پیش که به قدرت رسید بسیار قوی‌تر شده است. محبوبیت سودانی در این مدت به شدت افزایش یافته است و خیلی از عراقی‌ها تصور می‌کنند که بعد از برگزاری انتخابات سال آینده این احتمال وجود دارد که سودانی بار دیگر به نخست‌وزیری برگزیده شود.

سودانی حزبی را هم تأسیس کرده است به اسم حزب الفراتین که تا حدی بتواند از محبوبیت خودش برای ایجاد یک پایگاه سیاسی قدرتمند در انتخابات آینده استفاده کند. البته رقبای سودانی هم فعالیت دارند و قطعاً این رقابت‌ها در سال پیش رو تشدید خواهد شد.

در روزهای گذشته اما یک جنجال تازه در عراق ایجاد شده است که برخی محافل رسانه‌ای آن را به دفتر نخست‌وزیری و اطرافیان محمد شیاع سودانی نسبت داده‌اند. گزارش شده است که تلفن‌ها و دفاتر ۲۰ تا ۲۵ نفر از سیاستمداران برجسته عراقی از نوری مالکی و هادی عامری گرفته تا رئیس دستگاه قضا شنود می‌شد و چند نفر از اعضای دفتر نخست‌وزیر متهم این اقدام غیرقانونی هستند. پرونده این شنود غیرقانونی اکنون در دستگاه قضایی در حال بررسی است. این موضوع الان سرخط خبرهای عراق است. به هر حال برخی از سیاستمدارانی که قربانی این شنود بوده‌اند از جمله آقای مالکی، خواستار رسیدگی شفاف به این پرونده شده‌اند.

اگر محمد شیاع سودانی به سلامتی بتواند از این جنجال پرونده شنود بیرون بیاید، می‌توان با قطعیت گفت که دولت او تا سال آینده دوام خواهد آورد و بیشترین شانس را در میان رقبای سیاسی‌اش برای تکرار دوره ریاست جمهوری خواهد داشت. **در دو سالی که سودانی نخست‌وزیر عراق بود، تنش‌ها میان ایران و آمریکا نکته‌ها از قبل کمتر نشده بود بلکه بیشتر هم شده بود. اما مانند گذشته عراق به کانون تنش و منازعه میان ایران و آمریکا بدل نشد. فکر می‌کنید دلیل این امر به مدیریت سیاسی در بغداد بر می‌گردد یا تقاضا و سیاست‌های ایران و آمریکا؟** واقعیت این است که سیاست دولت آمریکا تغییر کرده است. اگر افرادی مانند مایک پمپئو، وزیر خارجه پیشین و جان بولتون، مشاور پیشین امنیت ملی رئیس‌جمهور روی کار بودند، درگیری‌ها میان ایران و آمریکا در عراق به مانند گذشته ادامه پیدا می‌کرد. اما زمانی که سودانی به نخست‌وزیری انتخاب شد، جو پایدین رئیس‌جمهور آمریکا شده بود و تا پیش از آغاز جنگ غزه اساساً خاورمیانه در استراتژی آمریکا اولویت نبود و آمریکا هم در عراق حساسیتی نشان نمی‌داد. دولت فعلیت‌هایی انجام بدهد یا ندهد. ماهیت سیاست خارجی بایدن در وضعیت عراق مؤثر بود. سیاست ایران هم در سه سال گذشته به گونه‌ای بود که اصطکاک کمتری با دولت‌های داشته باشد. در واقع تغییر و تحول خاصی درون دولت عراق رخ نداده بود، بلکه اصل مطلب در واشنگتن و تهران اتفاق افتاده بود.

دیدارهای دبیر شعام در روسیه

علی‌اکبر احمدیان، دبیر شورای عالی امنیت ملی که به نمایندگی از جمهوری اسلامی ایران در نشست مقامات بلندپایه امنیتی کشورهای عضو گروه بریکس به سن‌پترزبورگ سفر کرده است، روز پنجشنبه با رؤسای جمهوری روسیه و بلاروس و وزیر خارجه چین دیدار کرد. در ملاقات با پوتین که در اقامتگاه تابستانی رئیس‌جمهور روسیه در سن‌پترزبورگ انجام شد، طرفین درباره همه مسائل مرتبط با روابط دوجانبه گفت‌وگو کردند. در این دیدار که با حضور سرگنی شویگو، دبیر شورای امنیت ملی روسیه برگزار شد، احمدیان در آغاز سخنان خود در این دیدار، سلام مقام معظم رهبری را به رئیس‌جمهور روسیه ابلاغ کرد. احمدیان در ادامه با اشاره به آغاز به کار دولت جدید در ایران، تأکید کرد که رویکرد توسعه مناسبات دوجانبه جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه در دولت مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران نیز ادامه خواهد داشت. همچنین الکساندر لوکاشنکو، رئیس‌جمهور بلاروس در دیدار با علی‌اکبر احمدیان، دبیر شورای عالی امنیت ملی ایران در مینسک از مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور ایران برای سفر به بلاروس دعوت کرد. لوکاشنکو گفت: «ما با ایران در وضعیت یکسانی قرار داریم و از این بابت بیشیمان نیستیم. آن‌ها (غرب) تلاش می‌کنند در رسانه‌ها به ما افترا بزنند. ما با تجربه‌ایم و متوجه این موضوع هستیم؛ یک مقابله اطلاعاتی، حتی شاید با ابزارهای جنگ اطلاعاتی در جریان است. با این حال، ما در مقابل تحریم‌ها و دیگر فشارها ایستاده‌ایم.» رئیس‌جمهور بلاروس به احمدیان گفت: «لطف کنید و آرزوها و تیریک من را به رئیس‌جمهور، و سلام و تبریکات صمیمانه‌ام را به آقای‌ها بیاورید.» رهبر ایران ابلاغ کنید. دبیر شورای عالی امنیت ملی ایران پس از دیدار با لوکاشنکو در جمع خبرنگاران گفت: «ایران و بلاروس همواره دوست بوده‌اند و روابط دوجانبه نزدیک به اتحاد است.» در طی این مذاکرات، الکساندر لوکاشنکو بر ضرورت تداوم این روابط و مینا قرار دادن آن تأکید کرد و اینکه شاهد قصد دو طرف برای تقویت روابط بودیم.

اقدامات محدودکننده جدید اتحادیه اروپا علیه ایران

شورای اتحادیه اروپا روز جمعه با صدور بیانیه‌ای ضد ایرانی با تکیه بر ادعاهای اثبات‌نشده اعلام کرد: «این انتقال [ادعای ارسال موشک به روسیه] یک تهدید مستقیم برای امنیت اروپاست و نشان‌دهنده تشدید مادی اساسی از تهیه پهپادها و مهمات ایرانی است که روسیه در جنگ تجاوارکانه غیرقانونی خود علیه اوکراین از آنها استفاده کرده است.» به گزارش ایسنا، در این بیانیه همچنین ادعا شده است: «این در بحبوحه حملات اخیر روسیه علیه اوکراین، از جمله با موشک‌های بالستیک و پهپادها صورت می‌گیرد که عزم آشکار این کشور را برای ادامه جنگ تجاوارکانه وحشیانه خود علیه اوکراین و مردمش، به‌ویژه هدف قرار دادن زیرساخت‌های انرژی حیاتی و تلاش برای ایجاد بالاترین حد ممکن از تلفات غیرنظامی و ایجاد ویرانی در مقیاس بزرگ را نشان می‌دهد. اکنون ممکن است از این موشک‌های بالستیک ایران، برای ایجاد رنج و ویرانی بیشتر در اوکراین استفاده شود.» در این بیانیه آمده است: «موضع اتحادیه اروپا در مورد دخالت ایران در جنگ روسیه همیشه روشن بوده است. اتحادیه اروپا بارها به شدت به ایران نسبت به انتقال موشک‌های بالستیک به روسیه هشدار داده است. اتحادیه اروپا به سرعت و با هماهنگی شرکای بین‌المللی، از جمله با اقدامات محدودکننده جدید و قابل توجه علیه ایران، پاسخ خواهد داد. از جمله تعیین افراد و نهادهای مرتبط با برنامه موشکی بالستیک و پهپاد ایران و در این راستا در حال بررسی اقدامات محدودکننده در بخش هوانوردی ایران است.» عباس عراقچی، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در واکنش به این ادعاها در حساب کاربری خود در شبکه اجتماعی ایکس نوشته بود: «یک بار دیگر آمریکا و اروپا بر اساس اطلاعات غلط و منطق معیوب عمل کردند؛ ایران به روسیه موشک‌های بالستیک ارسال نکرده است. تمام!»